

Ivan Havel

Za Jaroslavem Morávkem

Časopis pro pěstování matematiky, Vol. 112 (1987), No. 4, 420--423

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/108554>

Terms of use:

© Institute of Mathematics AS CR, 1987

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

ZA JAROSLAVEM MORÁVKEM

IVAN HAVEL, Praha

Dne 14. března 1986 v Praze náhle zemřel vědecký pracovník Matematického ústavu ČSAV, RNDr. Jaroslav Morávek, CSc. V jeho osobě odešel československé matematice významný odborník, Matematickému ústavu spolehlivý pracovník a nám, jeho přátelům a spolupracovníkům, dlouholetý kolega a dobrý kamarád.

Narodil se 9. 4. 1940, do základní a střední školy chodil v Chrudimi, kde r. 1957 maturoval. Stejně jako jeho okolí i on brzy poznal, že jeho životním posláním je matematika. Byl nadaný, pilný a pracovitý. Vysokoškolské studium zahájil na matematicko-fyzikální fakultě univerzity Karlovy; od r. 1960 v něm pokračoval na Leninogradské státní univerzitě, kde je také v r. 1963 úspěšně ukončil. Studium a pobyt v Leningradě významně ovlivnily další Morávkovu vědeckou dráhu. V semináři E. I. Něčiporuka se seznámil s problémy diskrétní matematiky a pustil se do jejich řešení tak, jak potom pracoval už stále: s nevšední vědeckou pílí a usilovností, se schopností nových, netradičních a až překvapujících pohledů na danou situaci. Jeho první vědecké úspěchy se dostavily už během studia; v krátké – jen třístránkové diplomové práci podal podstatný příspěvek k řešení problému složitosti tzv. prahových funkcí.

V r. 1963 J. Morávek nastoupil v Matematickém ústavu do oddělení numerické matematiky a teorie grafů, v němž setrval stále. Věnoval se zde otázkám celočíselného programování a v této problematice také obhájil v r. 1967 kandidátskou práci.

K přednesení výsledků v ní obsažených byl pozván do USA. Jako matematik navštívil ještě řadu dalších zemí a udržoval četné mezinárodní vědecké styky. Kromě diskrétní matematiky se stejně dobře ale vyznal i v analýze a geometrii a úspěšně pracoval i v matematické ekonomii. Vedle jeho jazykových schopností a vždycky perfektně připravených přednášek jsme mu často záviděli i to, co by se dalo nazvat úplným odevzdáním se práci, a také jeho přístup k matematice jako k velkému dobrodružství intelektuálního vítězení nad zdánlivě nezdolnými problémy. Jaroslav byl velmi plodný a úspěšný ještě v další oblasti: v péči o matematické talenty. Po celou dobu své vědecké činnosti pracoval pro matematickou olympiádu: rád a dobře přednášel na soustředěních středoškoláků, napsal dvě populárně vědecké knížky a především obohatil tuto soutěž dlouhou řadou krásných netradičních úloh, jež vymyslel jako vedlejší výsledek své vědecké činnosti.

Kromě čtyř desítek vědeckých prací a již zmíněných populárně vědeckých knížek nám zanechává významnou monografii o složitosti algoritmů; byl v této oblasti naším předním odborníkem a dosáhl v ní hodnotných úspěchů. Jeho jméno zůstane trvale spojeno s řešením tzv. lokalizačních problémů a trojindexového dopravního problému. Cenné jsou i jeho výsledky v teorii grafů.

Jaroslav byl dobrý kolega, který nezkazil žádnou zábavu, ale který také neváhal vynaložit úsilí ve prospěch kolektivu, kdykoli to bylo třeba a uplatnit svou rozvahu i nezávislý úsudek. Svě rodině byl svědomitým, obětavým a šťastným otcem. Pro Matematický ústav vykonal hodně práce a významně přispěl k dobrému jménu československé matematiky ve světě. Jeho spolupracovníci a přátelé na něj budou stále vděčně vzpomínat.

SEZNAM PUBLIKACÍ J. MORÁVKA

Články

- [1] (spoluautor *V. Špirko*) Analysis of NMR spectra by differentiation with respect to a parameter. Collection Czechoslov. Chem. Commun., 31 (1966), 4057—4063.
- [2] (spoluautor *M. Bloch*) Bounds of the number of threshold functions. Information Processing Machines 13 (1967), 67—73. (Tato práce byla přeložena do ruštiny a vyšla v Kibernetičeskij sborník).
- [3] (spoluautor *V. Vrećion*) Algoritmus pro určení výživného oprávněným osobám podle principu socialistického práva. Sborník Stát a právo 12 (1967), 113—126.
- [4] (spoluautor *P. Randl*) Extremální množiny uzlů v sudém grafu. Časopis pěst. mat. 92 (1967), 443—448.
- [5] (spoluautor *V. Vrećion*) Návrh exaktního modelu plánování a řízení se zpětnou vazbou. Acta universitatis Carolinae — iuridica No 1 (1967), 71—81.
- [6] (spoluautor *M. Vlach*) Poznámka k trojindexovému dopravnímu problému. Ekonomicko-matematický obzor 3 (1967), 75—77.
- [7] (spoluautor *V. Špirko*) Rozšířená Gaussova metoda (procedura v jazyce Algol 60). Aplikace matematiky 12 (1967), 84—86.
- [8] (spoluautor *M. Vlach*) On the necessary conditions for the existence of the solution of the multi-index transportation problem. Operation Research 15 (1967), 542—545.

- [9] Die Existenzbedingungen für die Lösbarkeit des Dreiindex-Transportproblems (Gastvortrag). Sborník XII. Internationales Wiss. Kolloquium, Heft 1, TH Ilmenau (1967), 63–66.
- [10] Über die algorithmische Komplexität des Problems der diskreten Optimierung (Gastvortrag). Sborník XII. Internationales Wiss. Kolloquium, Heft 1, TH Ilmenau (1967), 67–73.
- [11] (spoluautor *V. Špirko*) On the “direct” method of calculating NMR spectra. Collection Czechoslov. Chem. Commun. 33 (1968), 1921–1925.
- [12] (spoluautor *M. Vlach*) On necessary conditions for a class of systems of linear inequalities. Aplikace matematiky 13 (1968), 299–303.
- [13] On the complexity of discrete programming problems. Aplikace matematiky 14 (1969), 442–474.
- [14] Algorithmus für ein Stundenplanproblem. II. Oberwolfach-Tagung über Operation Research, (1969), Herausgeber R. Henn, H. P. Künzi, H. Schubert, 135–144.
- [15] (spoluautor *M. Vlach*) Über Netzwerke mit eindeutig bestimmtem Fluss. Aplikace Matematiky 15 (1970), 10–17.
- [16] A note upon minimal path problem. Journal of Mathematical Analysis and Applications 30 (1970), 702–717.
- [17] (spoluautor *V. Špirko*) Solution of the inverse secular problem by “Monte Carlo” Method. Journal of Molecular Spectroscopy 33 (1970), 368–374.
- [18] (spoluautor *I. Havel*) B-valuations of graphs. Czechoslovak Math. J. 22 (1972), 338–351.
- [19] A localization problem in geometry and complexity of discrete programming. Kybernetika 8 (1972), 498–516.
- [20] (spoluautorka *M. Píčová*) Poznámka k přiřazovacímu problému. Ekonomicko-matematický obzor 8 (1972), 78–82.
- [21] O jednom extrémálním problému pro grafy s $\alpha(G) = 2$. Časopis pěst. mat. 98 (1973), 269–273.
- [22] On the degrees of graphs with $\alpha(G) = 2$. Časopis pěst. mat. 98 (1973), 400–408.
- [23] Computational optimality of a dynamic programming method. Sborník MFCS'73, Štrbské Pleso 1973, 267–270.
- [24] (spoluautor *V. Špirko*) On the Unique Analysis of NMR-spectra. Collection Czechoslov. Chem. Commun.
- [25] A generalization of a theorem of Turán for valuated graphs. Časopis pěst. mat. 99 (1974), 286–292.
- [26] O geometrických modelech a metodách v algoritmicke složitosti. Sborník Metody hodnocení složitosti algoritmů, konstrukce ekonomicko-matematických modelů, ed. J. Walter, Dům techniky ČSVTS Praha 1979, 12–29.
- [27] (spoluautor *J. Ivánek*) Využití Nilssonova algoritmu pro okružní dopravní problém.
- [28] A geometrical method in combinatorial complexity. Aplikace matematiky 26 (1981), 82–96.
- [29] (spoluautor *J. Ivánek*) Heuristic improvement of the dynamic programming treatment of the TSP. Ekonomicko-matematický obzor 17 (1981), 12–27.
- [30] On an extremal characterization of partitions. Časopis pěst. mat. 108 (1983), 285–288.
- [31] Decision trees and lower bound for complexity of linear programming. Sborník Graphs and Other Combinatorial Topics, ed. M. Fiedler, Proceedings of the 3rd Czechoslovak Symposium on Graph Theory, Teubner, Leipzig 1983, 189–194.
- [32] (spoluautor *M. Křivánek*) On NP-hardness in hierarchical clustering. Proc. of the 6th symposium COMPSTAT 1984, Prague 1984, eds. T. Havránek, Z. Šidák, M. Novák, Physica-Verlag, Vienna 1984.
- [33] (spoluautor *P. Pudlák*) New lower bound for polyhedral membership problem with an application to linear programming. Sborník symp. MFCS'84, Springer-Verlag LNCS 176, 416–424.

- [34] On hardly linearly provable systems. *Aplikace matematiky* 29 (1984), 286—293.
- [35] (spoluautor *M. Křivánek*) Clustering to minimize the sum of volumes of convex hulls of clusters is NP-complete. *Sborník symposia FCT'85, Springer-Verlag LNCS 199*, 234—241.
- [36] (spoluautor *M. Křivánek*) Linear comparison complexity of n -cube membership problem. *ibidem* 242—248.
- [37] Linear proofs in the non-negative cone. *Colloquia Math. Soc. J. Bolyai* 44, *Theory of Algorithms*, eds. L. Lovász, E. Szemerédi (1985), 339—352.
- [38] (spoluautor *M. Křivánek*) NP-hard problems in hierarchical-tree clustering, *Acta Informatica* 23 (1986), 453—460.

Knihy

- [39] O dynamickém programování. *Škola mladých matematiků* 33, *Mladá fronta* 1973.
- [40] Složitost úloh a optimální algoritmy. Edice CKV, *Academia* 1984.

(Seznam publikací J. Morávka připravili pracovníci oddělení NATGML MÚ ČSAV.)

RUDOLF ZELINKA

VLASTIMIL MACHÁČEK, Praha

V lednu 1987 tomu bylo osmdesát let, co se narodil v Turnově Rudolf Zelinka, býv. zástupce ředitele MÚ ČSAV, nositel vyznamenání „Za zásluhy o výstavbu“ a čestný člen Jednoty československých matematiků a fyziků. Jeho náhlá smrt v květnu 1965 zapůsobila na všechny, kteří ho znali, velmi silně. Odešel nejen významný odborník v didaktice matematiky, ale i člověk, který byl vždy připraven a ochoten pomoci při řešení problémů odborných i osobních.

Po studiu na reálce v Mladé Boleslavi, jejíž zaměření předznamenalo jeho lásku ke geometrii, absolvoval přírodovědeckou fakultu Karlovy univerzity, kde studoval matematiku a deskriptivní geometrii a složil státní zkoušky z těchto předmětů před tehdejší „Státní zkušební komisí pro učitelství na školách středních“.

Při svém působení na reálkách a gymnáziích např. v Jičíně, v Brandýse n. Labem, v Praze v Karlíně a v Ječné ulici vynikal nejen svou láskou k matematice, ale i hledáním co nejučinnějších cest pro získávání studentů pro studium matematiky. Své zkušenosti i názory publikoval, a proto byl povolán tehdejší univ. prof. Dr. Eduardem Čechem po válce do nově vzniklého Ústředního ústavu matematického, který se později po vzniku Československé akademie věd stal základem dnešního MÚ ČSAV. Jak pro odborné znalosti, tak i pro vynikající organizační schopnosti a široký kulturně politický přehled byl později jmenován zástupcem ředitele MÚ ČSAV. V této funkci působil až do své náhlé smrti 19. května 1965 na Chlebu v Malé Fatře, kam doprovázel zahraniční delegaci.

Velmi rozsáhlé bylo působení Rudolfa Zelinky při tvorbě učebnic matematiky. S neobyčejnou pohotovostí a přehledem připravil a redigoval v letech 1949—50 pět